

บทบรรณาธิการ

พิชญ์ แสงทอง

3” และเบอร์รี่ไม่ก็ผล...

ภาษาไม่ใช่แค่ตัวหนังสือหรือตัวอักษร แต่มันเป็นระบบสัญลักษณ์ที่ประกอบขึ้นจาก “รูป” และ “ความหมาย” เมื่อภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ ทำให้อะไรๆ ก็สามารถเป็นภาษาได้อย่างเท่าเทียมกัน トラบิตที่มันถูกอ่านในบริบทที่ผู้สื่อภาษากับผู้รับภาษาเข้าใจร่วมกันว่ามันหมายถึงอะไร และไม่ได้หมายถึงอะไร

ผมพูดอย่างนี้เพราะปรากฏการณ์เรื่อง “ชู 3 นิ้ว” ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 19 เดือนพฤศจิกายน 2557 และหลังจากนั้น เมื่อ 5 นักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่เคลื่อนไหวประเด็นทางสังคมในลักษณะ NGOs มาอย่างต่อเนื่องในนามกลุ่ม “ดาวดิน” แสดงออกถึงการไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารด้วยการชูสามนิ้ว และใส่เสื้อที่มีตัวอักษรแสดงการคัดค้านอย่างตรงไปตรงมา กระทั่งถูกทหารควบคุมตัวไป ก่อนจะปล่อยตัวโดยไม่ได้ตั้งข้อหาใดๆ ในวันรุ่งขึ้น

อันที่จริงการชู 3 นิ้วมีมาตั้งแต่หลังรัฐประหารเมื่อเดือนพฤษภาคม 2557 ใหม่ๆ แล้ว แต่ประกายหวังที่เปล่งมาจากคณะ คสช. ตลอดจนน้ำผึ้งพระจันทร์ที่คนไทยและสื่อไทยจำนวนหนึ่งกำลังดูตีม (ด้วย) กันก็ทำให้กระแสที่ผู้ริเริ่มต้องการสื่อถึง “เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ” จุดไม่คอยติด จนถูกเลื่อนลิ้มไปในบรรยากาศขื่นมึนในช่วงไม่กี่เดือนแรกของการคืนความสุข

แต่การชู 3 นิ้วครั้งนั้นก็เหมือนที่แคทนิสส์ (Jennifer Lawrence) ในภาพยนตร์เรื่อง The Hunger Games ได้ทำเอาไว้ มันได้บ่มเพาะความหมายบางอย่าง และได้ทิ้งบางอย่างเอาไว้ให้กับสังคมในขณะนี้

The Hunger Games ภาคล่าสุดนั้นได้ถูกพิจารณาว่าไม่เหมาะที่จะฉายในบรรยากาศของการชูสามนิ้วนี้ จึงมีแนวโน้มว่าจะถูกถอดออกจากโปรแกรมที่โรงหนังลิโด้-สกาลา สยาม เพราะภาพยนตร์เรื่องนี้ถือว่าเป็นที่มาของการชูสามนิ้วที่ไม่ได้มีความหมายถึงกฎหรือคำปฏิญาณ 3 ข้อ (1. ข้าจะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2. ข้าจะช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อ 3. ข้าจะปฏิบัติตามกฎของลูกเสือ) ของลูกเสือสามัญและวิสามัญเขาปฏิญาณกัน

แม้ว่าเอาเข้าจริงแล้ว 3 นิ้วที่เรียกว่าของแคทนิสส์ที่ชูในภาพยนตร์ภาคแรกจะหมายถึงการขอบคุณ (thanks) การชื่นชมยกย่อง (admiration) และการอำลา (goodbye) ซึ่งเป็นการแสดงออกของคนเป็นต่อผู้ตายในพิธีศพของ (ซูมซน) เขต 12 ของแคทนิสส์ แต่ทันทีที่มันค่อยๆ ถูก “ยกตอบ” โดยผู้คนในเขต 12 มันก็กลับมีความหมายอีกอย่าง

ภาพยนตร์เรื่องนี้สร้างมาจากนวนิยายล้ำยุคของ Suzanne Collins ที่กล่าวถึงโลกอนาคตที่อารยธรรมมนุษย์กำลังล่มสลาย “แคปปิตอล” เป็นองค์กรใหญ่ที่ทรงอำนาจสูงสุด มีเขตต่างๆ อยู่ในอำนาจ 13 เขต แต่เขตที่ 13 ถูกทำลายราบคาบเพราะก่อกบฏ ด้วยเหตุนี้แคปปิตอลจึงต้องสร้าง The Hunger Games ขึ้นมาให้ 12 เขตส่งตัวแทนไปเล่นเกมล่าชีวิตทุกๆ ฤดูเก็บเกี่ยว ตอบแทนกับชีวิตความเป็นอยู่ที่สมบูรณ์ของผู้ชนะ

แม้ในหนังสือการชู 3 นิ้วจะต้องใช้มือซ้าย และในภาพยนตร์ใช้มือขวา แต่สำหรับแคปปิตอลแล้ว แค่เห็นว่าเป็น 3 นิ้วมันก็สิ้นกลิ่นอ้อนไหวได้ เมื่อมันถูกสวมทับด้วยความหมายอื่นๆ ที่แปลงร่างปลางตัวแล้ว

เกมล่าชีวิตเกิดขึ้นเพื่อบอกราชกรทั้ง 12 เขตว่าพวกเขาต้องมีชีวิตซุกซลักก้อยู่ในกำมือของแคปปิตอลต่อไป...

แคทนิส สมิธ ครเข้าไปเป็นตัวแทนเขต 12 แทนน้องสาววัยไม่กี่ขวบที่ถูกจับสลากขึ้นมา หนึ่ง (ภาคแรก) ให้อารมณ์ผสมปนเปกันทั้งในความเป็นหนึ่งชีวิต หนึ่งผจญภัย หนึ่งวิทยาศาสตร์ หนึ่งการเมือง หนึ่งอาชญากรรม ฯลฯ หรือแม้แต่หนังที่กำลังวิพากษ์วิจารณ์สังคมบริโภคนิยมที่ดูชีวิตคนอื่นเป็นมหรสพ (คนทุกเขตได้ดูรายการตามติดชีวิตแคปปิตอลก็สามารถส่งอุปสรรคเข้าไปให้เหตุการณ์ให้ตัวแทนเขตได้เจ็บจริง เป็นต้น)

ในภาคแรกแคปปิตอลนั้นพยายามทุกอย่างให้ตัวแทนทั้งหมดฆ่ากัน ให้ฆ่ากันอย่างโหดเหี้ยม แต่แง่หนึ่งก็พยายามสร้างบรรยากาศให้เกิด “รักระหว่างรบ” เพื่อการขายทางสื่อ โดยการสร้างนิยายรักระหว่างแคทนิสกับพีต้า เมลลาร์ก

เพื่อให้เรื่องราวน่าติดตาม บอกว่าในสมรภูมินั้นยังมีความรักอยู่ แต่พลังแห่งความรักนี้เองที่จะเป็นพลังในการเปลี่ยนแปลงกฎ

ท้ายสุดเมื่อแคทนิสสู้กับพีต้า ความรักที่ชนะแคปปิตอลก็เปลี่ยนกฎอีกครั้งอย่างหน้าตาเฉย ให้ผู้ชนะมีได้คนเดียวเท่านั้น เพื่อทำให้คูรักที่ถูกสร้างขึ้นต้องฆ่ากัน

แต่แคทนิสเธอไม่ยอม เธอประกาศจะกินเบอร์รี่พิษให้ตายไปทั้งสองคน สุดท้ายแคปปิตอลจึงโอนอ่อนให้มีผู้ชนะสองคนได้ จากเดิมที่สามารถให้มีผู้ชนะได้เพียง 1 คน มาเป็นผู้ชนะเป็นคู่ ตรงนี้เองที่เป็นการทำลายอำนาจผู้จัดการเกมหลงเชื่อมายาความรักที่แคทนิสอ้าง แต่ผู้คนหลายเขตไม่เชื่อว่าทั้งคู่รักกันจริง พวกเขาจึงเห็นช่องว่างที่จะต่อต้านอำนาจ (ในภาค 2)

3 นิ้วของแคทนิสจึงมีความหมาย แม้ว่าจุดกำเนิดของมันจะไม่ได้มีนัยยะถึงการต่อต้านแคปปิตอลเลยสักนิด (เผลๆ เธออาจนึกไปถึงการขอโทษกรรมต่อตัวแทนเขตต่างๆ ที่ถูกทำให้ตายไปร่วม 20 คนด้วย) แต่การที่เธอสามารถหลอกให้แคปปิตอลเปลี่ยนกฎตามที่เธอต้องการได้ จึงมีความหมายสำคัญเป็นความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่มันไม่ได้ใช้สื่อกับผู้ตายอย่างที่ทำให้พิธีศพอีกต่อไป

นอกจากนั้น 3 นิ้วเรียวงามก็ยังไม่เพียงมีนัยยะต่อตัวเธอ หรือต่อชุมชนเขต 12 ของเธอเท่านั้น แต่ยังต่อผู้ยากไร้ในชุมชนเขตอื่นๆ อีก 11 เขตด้วยในแง่ที่ว่า พวกเขายังคง “หลงเหลืออำนาจ” (อยู่บ้าง) ในเงื้อมเงาของแคปปิตอล ซึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จ และชอบสร้างกฎตามอำเภอใจ

อาจจะตรงนี้กระมัง ที่ทำให้การชู 3 นิ้วกลายเป็น “การเมืองเรื่องการต่อต้าน” แม้ว่า 3 นิ้วของแคทนิสจะเป็นเพียง “การเมืองของการแสดงตัวตนทางวัฒนธรรม” ของชนกลุ่มหนึ่งที่ใช้สื่อสารกันในตอนนั้น แต่เมื่อมันถูกสื่อออกมาพร้อมๆ กับบริบทที่หล่อหลอมมันให้เกิดความหมายของมันก็เปลี่ยนแปลงไปในทันที

ตรงนี้เอง ที่ทำให้เราสามารถแยก 3 นิ้วของลูกเสือสามัญออกจาก 3 นิ้วของนักศึกษา 5 คนจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้

แม้ว่าจะยกขึ้นมาจาก “มือขวา” เหมือนกันก็ตาม

